

sentiant, sententiam proferre: quia et si dissentiret, plurimum sententia obtineret.

57. MARCELLUS, lib. 3 Digestorum.

Tunc autem universi iudices intelliguntur iudicare, cum⁷⁶ omnes ad sunt.

58. PAULUS, lib. 17, ad Edictum.

Inter pares numero iudices si dissonae sententiae proferantur, in [de] liberalibus quidem causis (secundum quod a D. Pio constitutum est) pro⁷⁷ libertate statum obtinet: in aliis autem causis pro⁷⁸ reo: quod et in iudiciis publicis obtinere oportet. — § 1. Si diversis summis condemnent iudices, minimam spectandam esse Julianus scribit.

59. CELSUS, lib. 3 Digestorum.

Duo⁷⁹ ex tribus iudicibus uno absente iudicare non possunt: quippe omnes iudicare iussi sunt. Sed si adsit, et contra sentiat, statur duorum⁸⁰ sententiae: quid enim minus verum est, omnes iudicasse?

40. PAPINIUS, lib. 10 Responsorum.

Commodis praemiorum, quae propter coronas sacras praestantur, condemnato placuit interdicti, et eam pecuniam iure pignoris in causam iudicati capi⁸¹.

41. PAULUS, lib. 14 Quaestionum.

Nescenius Apollinaris: Si te donaturum⁸² mihi delegavero creditori meo: an in solidum conveniendus sis? et si in solidum conveniendus, an diversum putes, si non creditori meo, sed ei cui donare volebam, te delegavero? et quid de eo, qui pro muliere, cui donare volebat, marito ejus dote promiserit? Respondit: nulla creditor exceptione summoventur: licet is, qui delegatus est, poterit uti adversus eum, cujus nomine promisi; cui similis est maritus; maxime si constante matrimonio petat; et sicut⁸³ heres donatoris in solidum condemnatur, et ipse fidejussor⁸⁴, quem in donando adhibuit: ita et ei, cui non donavit, in solidum condemnatur. — § 1. Fundum quis donavit: si non restituat, ut quisvis possessor, damnandus est; si autem fundum restituit, fructuum nomine, si non eos consumpsit, in solidum condemnandus est: potuit enim non periclitari, si statim restituisset; si dolo⁸⁵ desit possidere, in litem iurabitur, et tanti sequetur condemnatio. — § 2. In solidum condemnatus donator, actione iudicati, nisi⁸⁶ in quantum facere potest, non tenetur beneficio constitutionis.

42. Idem, lib. 3 Responsorum.

Paulus respondit, rescindere quidem sententiam⁸⁷ suam praecedentem praetorem non posse: reliqua autem quae ad consequentiam quidem iam statutorum pertinent, priori tamen sententiae desunt, circa condemnandum reum vel absolvendum debere supplere, scilicet eodem die.

43. Idem, lib. 16 Responsorum.

Paulus respondit, eos⁸⁸, qui una sententia in unam quantitatem condemnati sunt, pro portione virili ex causa iudicati conveniri; et si ex sententia adversus tres dicta Titius portionem sibi competentem exsolvit: ex persona caeterorum ex eadem sententia conveniri eum non posse.

44. SCEVOLE, lib. 5 Responsorum.

Ex contractu paterno actum est cum pupilla tutore auctore: et condemnata est: postea tutores abstinerunt eam bonis paternis, et ita bona defuncti ad substitutum, vel ad coheredes pervenerunt. Queritur, an hi ex causa iudicati teneantur? Rescripsit: dandam in eos actionem, nisi culpa tutorum pupilla condemnata est.

45. PAULUS, lib. 1 Sententiarum.

Acta apud se habita, si partes consentiant, et iudex hoc permiserit, potest jubere ea die circumduci: nisi vel negotium, vel lis terminata est. — § 1. De amplianda vel minuenda⁸⁹ poena damnatorum post sententiam dictam, sine principali auctoritate nihil est statuendum. — § 2. Contra indefensos minores tutorem vel curatorem non habentes, nulla sententia proferenda est.

76. L. 39, infr. eod. — 77. L. 24, supr. de manumissionib. — 78. L. 47, infr. de oblig. et act. l. 25, L. 125, L. 128, in pr. l. 154, in pr. infr. de reg. jur. — 79. L. 18, supr. de recept. qui arbit. l. 4, C. quando provocare l. 2, infr. de decret. ab ordine fac. — 80. L. 37, supr. h. t. — 81. *Fidei tamen* L. 5, C. qua res pignori. — 82. L. 35, § ult. supr. de donat. — 83. L. 24, in fin. supr. h. t. — 84. d. L. 24, in pr. — 85. L. 5, § 3, supr. de in litem iurando. — 86. L. 33, in pr. supr. de donat. — 87. L. 14, supr. h. t. l. 1, C. sentent. rescindi non posse. — 88. L. 10, § 3, infr. de appellat. l. 1, l. 2, C. si plures una sententia. — 89. L. 1, in fin. infr. de in jus vocando. — 8. L. 27, in pr. infr. de pun. — 9. *Immo vide* L. 49, supr. de minor. — 10. L. 1, C. de reb. cred. — 11. L. 1, § 7, supr. si quis in fraud. patroni l. 4, C. de repud. vel abst. hered. — 12. L. 6, infr. tit. prox. — 13. L. 4, supr. de recept. qui arbit. l. 12, § 2, supr. de iudic.

46. HERMOGENIANUS, [lib. 2 juris Epitomarum.]

Actorum verba emendare, tenore sententiae perseverante, non est prohibitum.

47. PAULUS, lib. 5 Sententiarum.

De unoquoque negotio praesentibus⁹⁰ omnibus, quos causa contingit⁹¹, iudicari oportet: aliter enim iudicatum tantum inter praesentes tenet. — § 1. Qui apud fiscum causam defendere saepius⁹² conventi neglexerit, rebus iudicatis subjiciendi sunt: quod eo apparet, si saepe conventi praesentiam suam facere noluerint.

48. TRYPHONINUS, lib. 2 Disputationum.

Decreta a praetoribus latine⁹³ interponi debent.

49. PAULUS, lib. 2 Manualium.

Et exheredatum⁹⁴ vel eum, qui se paterna hereditate abstinit, nec ex ipsius contractu, nisi [in] id, quod facere potest, condemnandum. Quem admodum autem facere posse credatur, videndum est: utrum deducto⁹⁵ omni aere alieno, ut is, qui ex donatione convenitur? an ut maritus et patronus, nullo⁹⁶ deducto aere alieno? Et indubitati juris est, ad similitudinem viri et patroni ei detrahendum: pinguis⁹⁷ enim donatori succurrere debemus, quam ei, qui verum debitum persolvere compellitur;

50. TRYPHONINUS, lib. 12 Disputationum.

Ne liberalitate sua inops fieri periclitetur.

51. PAULUS, lib. 2 Manualium.

Si quis dolo fecerit, ut bona ejus venirent, in solidum tenetur. — § 1. Si quis creditorem missum in possessionem, rei servandae causa, non admisit, si venditor praestiterit creditori, quanti ejus interfuerit: quaesitum est, an debitor liberetur? Et puto improbum esse eum, qui velit iterum⁹⁸ consequi, quod accepit.

52. TRYPHONINUS, lib. 12 Disputationum.

Si rerum amotarum cum viro agatur, quanquam videatur ea quoque actio praecedentis societatis⁹⁹ vite causam habuisse, in solidum condemnari debet: quoniam¹⁰⁰ ex male contractu et delicto oritur.

53. HERMOGENIANUS, lib. 1 juris Epitomarum.

Contumacia eorum qui jus dicenti non obtemperant, litis¹ damno coercetur. — § 1. Contumax est, qui tribus² edictis propositis, vel uno³ pro tribus, quod vulgo peremptorium appellatur, literis evocatus praesentiam sui facere contemnet. — § 2. Penam contumacis non patitur, quem adversa valetudo⁴, vel majoris causae⁵ occupatio defendit. — § 3. Contumaces non videntur, nisi qui, cum obedire deberent, non obsequuntur: id est, qui ad jurisdictionem ejus, qui negant obsequi, pertinent.

54. PAULUS, lib. 1 Sententiarum.

Contra pupillum indefensum⁶, eumque, qui reipublicae causa abest, vel minorem xxv annis propositum peremptorium nihil momenti habet. — § 1. Is qui ad majus auditorium vocatus est⁷, si litem inchoatam deseruit, contumax non videtur.

55. ULPIANUS, lib. 51, ad Sabinum.

Judex, posteaquam semel sententiam dixit, postea iudex esse desinit; et hoc iure utimur, ut iudex, qui semel vel plures vel minoris condemnavit, amplius corrigere⁸ sententiam suam non⁹ possit: semel enim male seu bene officio functus est.

56. Idem, lib. 27, ad Edictum.

Post rem iudicatam, vel *jurejurando*¹⁰ decisam, vel confessionem in jure¹¹ factam, nihil queritur post orationem divi Marci: quia in jure confessi pro¹² iudicatis habentur.

57. Idem, lib. 2 Disputationum.

Quidam consulebat, an valeret sententia a minore xxv annis iudice data? Et aequissimum est, tueri sententiam ab eo dictam, nisi¹³ minor decem et octo annis sit. Certe si magistratum minor gerit, dicendum est, jurisdictionem ejus non improbari. Et si forte ex consensu iudex minor datus

4. vers. proinde supr. de minor. l. 2, supr. quod cum eo, qui in alien. potest. — 5. L. 54, supr. soluto matrim. — 6. L. 16, l. 19, supr. h. t. l. 53, l. 54, supr. soluto matrim.: l. 65, § 3, supr. pro socio. — 7. L. 50, supr. h. t. — 8. L. 57, infr. de reg. jur. l. 34, in pr. infr. de oblig. et act. — 9. L. 1, supr. de ritu nupt. — 10. L. 21, in fin. supr. rer. quot. — 1. L. 68, supr. de rei vind. l. ult. § 1, infr. de appellat. — 2. L. 75, supr. de iudic. — 3. L. 72, supr. d. t. l. 8, C. quomodo et quando iudex. — 4. L. 60, infr. h. t. — 5. L. 10, C. quomodo et quando iudex. — 6. L. 45, in fin. supr. h. t. — 7. *Fidei tamen* L. 2, in fin. supr. de in jus vocando. — 8. L. 27, in pr. infr. de pun. — 9. *Immo vide* L. 49, supr. de minor. — 10. L. 1, C. de reb. cred. — 11. L. 1, § 7, supr. si quis in fraud. patroni l. 4, C. de repud. vel abst. hered. — 12. L. 6, infr. tit. prox. — 13. L. 4, supr. de recept. qui arbit. l. 12, § 2, supr. de iudic.

sit scientibus his, qui in eum consentiebant, rectissime dicitur, valere sententiam; proinde si minor praetor, si consul jus diceret, sententiamve protulerit, valebit: princeps enim, qui ei magistratum dedit, omnia gerere decrevit.

58. Idem, lib. 7 Disputationum.

Si, cum¹⁴ nulla sententia praecessisset, capta sunt et distracta pignora, possunt revocari.

59. Idem, lib. 4, de omnibus Tribunalibus.

In sententia sufficit, si expresserit iudex summam in sententia, solvique jusserit, vel praestari, vel quo alio verbo hoc significaverit. — § 1. Amplius est rescriptum, et si in sententia non sit summa adjecta, si tamen is qui petit, summam expresserit, et iudex ait, *Solve, quod petitum est*; vel, *quantum petitum est*: valere sententiam. — § 2. Qui sortis quidem condemnationem faciunt, de usuris autem ita pronunciant, *Usurae¹⁵ si quae competunt, [vel] quae competunt, ut praestentur*: non recte pronunciant; debent enim de usuris quoque cognoscere, et certam facere condemnationem. — § 3. Si quis edicto peremptorio post mortem sit condemnatus, non¹⁶ valet sententia: quia morte rei peremptorium solvitur; ideoque, ut [in] re integra, de causa notio praestabitur, et quod optimum patuerit, statuetur.

60. JULIANUS, lib. 5 Digestorum.

Quaesitum est, cum alter ex litigatoribus febricitans decessisset, et iudex absente eo pronunciasset: an iure videretur pronunciasse? Respondit, Morbus¹⁷ soticus¹⁸, etiam invitis litigatoribus ac iudice, diem differt¹⁹. Soticus autem existimandus est, qui conjusque rei agenda impedimento²⁰ est: litiganti porro quid magis impedimento est, quam motus corporis contra naturam, quem febrem appellant? igitur si rei iudicanda tempore alter ex litigatoribus febrem habuit, res non videtur iudicata. Potest tamen dici, esse aliquam et febrium differentiam; nam si quis sanus alias ac robustus, tempore iudicandi levissima²¹ febre correptus fuerit; aut si quis tam veterem quartanam habeat, ut in ea in omnibus negotiis superesse solet: poterit dici, morbum soticum non habere.

61. Idem, lib. 45 Digestorum.

In iudicati actione non²² prius ratio haberi debet ejus cui prior reus condemnatus fuerit.

62. ALFENUS VARUS, lib. 6 Digestorum a Paulo epitomatorum.

Cum quaerebatur, iudex, si perperam iudicasset, an posset eodem die iterum iudicare? Respondit, non²³ posse.

63. MACER, [lib. 2, de Appellationibus].

Saepe constitutum²⁴ est, *res inter alios iudicatas aliis non praedjudicare*. Quod tamen quandam distinctionem habet; nam sententia inter alios dicta aliis quibusdam etiam scientibus obest: quibusdam vero, etiam si contra ipsos iudicatum sit, nihil nocet. Nam scientibus nihil praedjudicat, veluti si ex duobus heredibus debitoris alter condemnatur: nam alteri integra defensio est, etiamsi cum herede suo agi scierit. Item si ex duobus petitoribus alter victus adqueverit, alterius petitioni non praedjudicatur: idque ita rescriptum est. Scientibus sententia, quae inter alios data est, obest, cum quis de ea re, cuius actio vel defensio primum sibi competit, sequenti agere patitur²⁵: veluti si creditor experiri passus sit debitorem de proprietate pignoris; aut maritus socerum, vel uxorem de proprietate rei in dote acceptae; aut possessor venditorem de proprietate rei emptae; et haec ita ex multis constitutionibus intelligenda sunt. Cur autem his quidem scientia nocet, superioribus vero non nocet? Illa ratio est: quod qui scit coheredem suum agere, prohibere eum, quo minus, uti velit, propria actione vel defensione utatur, non potest: is vero, qui priorem dominum defendere causam patitur, ideo propter scientiam praescriptione rei, quamvis inter alios, iudicatae summoventur, quia ex voluntate ejus de jure, quod ex persona agentis habuit, iudicatum est. Nam et si libertus meus, me interveniente, servus vel libertus alterius iudicetur, mihi praedjudicatur. Diversa causa est, si fundum a te Titius petierit, quem ego quoque, sed non ex persona Titii, ad me pertinere dico; nam quamvis contra Titium, me sciente, iudicatum sit, nullum tamen praedjudicium patior: quia neque ex eo jure, quo Titius victus est, vindico; neque potui Titium intercedere, quominus jure suo utatur: sicuti et de coherede supra diximus.

14. L. 1, C. de execut. rei iudic. — 15. L. 5, C. de sentent. que sine certa quant. *add. L. 31, supr. de usur.* — 16. L. 27, in fin. supr. de iudic. l. 2, infr. que sent. sine appell. — 17. L. 4, § 2, supr. de secl. edict. — 18. L. 2, § 3, supr. si quis cautio. — 19. L. 55, § 2, supr. h. t. l. 2, in fin. supr. de execut. — 20. L. 1, § 8, supr. de adit. edict. — 21. *Immo vide* L. 19, supr. l. 10, supr. qui iudic. in pign. — 22. L. 55, in fin. supr. h. t. — 23. Tit. C. inter alios acta vel iudic. l. 21, in fin. supr. de iudic. l. 16, in fin. supr. qui potior in pign. l. 10, infr. de except. l. 1, infr. de except. rei iudic. l. 14, § 1, infr. de appellat. —

64. SCEVOLE, lib. 25 Digestorum.

Negotiorum gestorum condemnatus appellavit, et diu negotium tractum est; quaesitum est, appellatio ejus injusta pronuntiata, an, quo tardius²⁶ iudicatum sit, usurae pecuniae in condemnatum deductae medii temporis debeantur? Respondit, secundum ea quae proponerentur, dandam utilem actionem.

TIT. 11.

DE CONFESSIS¹.

1. PAULUS, lib. 56, ad Edictum.

Confessus pro² iudicato est, qui quodammodo sua sententia damnatur.

2. ULPIANUS, lib. 58, ad Edictum.

Non fatetur, qui errat³, nisi jus ignoravit.

3. PAULUS, lib. 9, ad Plautium.

Julianus ait confessum, *certum se debere legatum*, omnimodo dandum, etiam si in rerum⁴ natura non fuisset, et si jam a natura recessit: ita tamen, ut in aestimationem ejus damnetur: quia confessus pro⁵ iudicato habetur.

4. Idem, lib. 15, ad Plautium.

Si is, cum quo lege Aquilia⁶ agitur, confessus est, *servum occidisse*: licet non occiderit, si tamen occisus sit homo, ex confesso tenetur.

5. ULPIANUS, lib. 27, ad Edictum.

Qui *Stichum debere se* confessus est, sive mortuus jam Stichus erat, sive post litem contestationem decesserit, condemnandus est.

6. Idem, lib. 5, de omnibus Tribunalibus.

Certum⁷ confessus pro iudicato erit⁸: incertum non erit. — § 1. Si quis incertum confiteatur, vel corpus sit confessus, *Stichum vel fundum dare se oportere*: urgeri debet, ut certum confiteatur. Item eum, qui rem confessus est, ut certam quantitatem fateatur. — § 2. Sed et si fundum vindicem meum esse, tuque confessus sis: perinde habearis, atque si domini mei fundum esse pronunciatum esset. Et si alia quacunque actione civili, vel honoraria, vel interdicto exhibitorio, vel restitutorio, vel prohibitorio, dum quis convenitur, confiteatur: dici potest, in his omnibus subseq. praetorem voluntatem orationis divi Marci debere: et omne omnino, quod quis confessus est, pro iudicato haberi. Dabitur igitur ex his actionibus, ex quibus dies datur ad restituendam rem, confesso tempus ad restitutionem: et, si non restitutor, lis aestimabitur. — § 3. Si quis absente⁹ adversario, confessus sit, videndum numquid non debeat pro iudicato haberi: quia nec qui jurat de operis, obligatur; nec solet¹⁰ quis absenti condemnari? Certe procuratorem, tutorem, curatorem praesentem esse sufficit. — § 4. Sed an et ipsos procuratores, vel tutores, vel curatores fateri sufficiat, videamus? Et non puto sufficere. — § 5. In pupillo¹¹ tutoris auctoritatem exigimus. Minorem a confessione sua restituemus. — § 6. Confessi utique post confessionem tempora quasi ex causa iudicati habebunt.

7. AFRICANUS, lib. 5 Quaestionum.

Cum fideicommissum peteretur, heres confessus est debere: arbiter ad restituendum datus, comperit nihil deberi: quaesitum est, an possit absolvere? Respondi, posse interesse, quia ex causa nihil debeat. Nam si ob id, quod nullum fideicommissum fuerit: non debere eum absolvere. Si vero quia testator forte solvendo non erat; aut quod heres omne solutum esse apud praetorem dixerat, et cum controversia et computatio difficilior esset, arbiter datus fuerit: salvo officio eum absoluturum; has enim partes ejus esse, ut, si in computatione nihil inveniatur, possit absolvere: sed et ex superiore casu ad praetorem remittere debeat, ut absolvatur.

8. PAULUS, lib. 4, ad Sabinum.

Non omnimodo confessus condemnari debet rei nomine, quae an in rerum¹² natura esset, incertum sit.

24. L. 5, C. de pignori. — 25. L. 47, in pr. supr. de usur. — Tr. II. — 1. Lib. 7, C. 59. — 2. L. 5, in fin. l. 6, in pr. et § 2, in fin. infr. l. un. C. h. t. l. 4, C. de repud. vel abst. hered. — 3. L. 57, infr. de oblig. et act. — 4. L. 5, l. ult. infr. h. t. — 5. l. 1, supr. eod. — 6. L. 23, in fin. supr. ad leg. Aquil. — 7. L. 3, supr. h. t. — 8. L. 1, supr. eod. — 9. L. 47, in pr. supr. de re iudic. l. 7, C. quomodo et quando iudic. — 10. *Immo vide* L. 15, § 2, circa fin. C. de iudic. l. 1, C. qui legit. person. standi in iudic. — 12. L. 3, supr. h. t.

TIT. III.

DE CESSIONE BONORUM 1.

1. ULPIANUS, lib. 47, ad Edictum.

Creditori, qui ob restitutionem 2 edificiorum crediderit, privilegium exigendi datur.

2. Idem, lib. 21, ad Sabinum.

In personalibus actionibus, qui postea quidem contraxerunt, verum ut pecunia eorum ad priores 3 creditores perveniat, in locum eorum succedunt.

3. Idem, lib. 58, ad Edictum.

Is qui bonis cessit, ante rerum venditionem utique bonis suis non caret: quare, si paratus fuerit 4 se defendere, bona ejus non veneunt.

4. Idem, lib. 59, ad Edictum.

Is qui bonis cessit, si quid postea 5 adquisierit, in quantum facere potest, convenitur. — § 1. Sabinus et Cassius putabant, eum, qui bonis cessit, ne quidem ab aliis, quibus debet, posse inquietari.

5. PAULUS, lib. 58, ad Edictum.

Quem poenitet 6 bonis cessisse, potest, defendendo se, consequi, ne bona ejus veneant.

6. ULPIANUS, lib. 64, ad Edictum.

Qui bonis suis cessit, si modicum 7 aliquid post bona sua vendita adquisivit: iterum bona ejus non veneunt. Unde ergo modum hunc aestimabimus 2 utrum ex quantitate ejus quod adquisitum est, an vero ex qualitate? Et putem, ex quantitate id aestimandum esse ejus, quod quaesit: dummodo illud sciamus, si quid misericordiae causa ei fuerit relictum, puta menstruum, vel annuum, alimentorum nomine, non oportere propter hoc bona ejus iterato venditari: nec enim fraudandus est alimentis quotidianis. Idem, et si usufructus ei sit concessus vel legatus, ex quo tantum percipitur, quantum ei alimentorum nomine satis est.

7. MODESTINUS, lib. 2 Pandectarum.

Si debitoris bona venierint, postulantibus creditoribus permittitur, rum ejusdem debitoris bona distrahi, donec suum consequantur: si tales tamen facultates acquisitae sunt debitori, quibus praetor moveri possit.

8. ULPIANUS, lib. 26.

Qui cedit bonis, antequam debitum agnoscat, condemnatur, vel in jus cogitur, audiri [non] debet.

9. MARCIANUS, lib. 45 Institutionum.

Bonis cedi non tantum in jure, sed etiam extra jus potest. Et sufficit, et per nuncium vel per epistolam 9 declarari.

TIT. IV.

QUIBUS EX CAUSIS IN POSSESSIONEM EATUR.

1. ULPIANUS, lib. 42, ad Edictum.

Tres 4 fere causae sunt, ex quibus in possessionem mitti solet, rei 2 servandae causa, nem legatorum 3 servandorum gratia, et ventris 4 nomine: damni enim infecti nomine, si non caveatur, non [in] universorum nomine fit missio: sed rei 5 tantum, de qua damnus tuetur.

2. Idem, lib. 8, ad Edictum.

Praetor ait, In bona ejus, qui judicio sistendi causa fidejussorem dedit: si neque potestatem sui faciet, neque defenderetur, iri jubebo. — § 1. Potestatem autem sui non facit, qui id agit, ne adversarius ejus copiam sui habeat. Ergo latitantis bona jubet possideri. — § 2. Quid, si non latitet, sed absens non defendatur? nonne videtur potestatem sui non facere? — § 3. Defendi autem videtur, qui per absentiam suam in nullo deteriorum causam adversarii faciat. — § 4. Haec verba, defenderetur,

TIT. III. — 1. Lib. 7, C. 71; N. 155. — 2. L. 25, supr. de reb. cred. — 3. L. 22, § 7, in fin. supr. qui potior in pign.; L. 24, in fin. infr. de reb. auct. judic.; L. ult. C. de privileg. fisci. — 4. L. 5, infr. h. 1. — 5. L. 6, infr. eod.; § ult. Inst. de action. — 6. L. 5, supr. h. 1. — 7. Adde L. 7, in fin. infr. eod. — 8. L. 4, L. 6, supr. eod. — 9. Adde L. 6, C. qui bonis cedere possunt.

TIT. IV. — 1. L. 4, in fin. supr. de offic. ejus, cui mandata est jurisd.; L. 5, in fin.; L. 10, 11, supr. de acquir. vel amit. poss. — 2. L. 6, L. 7, infr. h. 1, et infr. de curat. bonis dando. — 3. Supr. ut in possess. legat. — 4. L. 24, in pr. infr. de reb. auct. judic.; L. 8, supr. de damno infect. — 5. L. 5, in fin. C. de procur.; L. 13, § 3, C. de judic.; L. 2, in fin. C. ubi in rem actio; L. 8, in fin. C. quomodo et quando judex; N. 43, c. 4, in fin. — 6. L. 5, infr.

παπατατως, id est, fusiis et cum extensione, scripta sunt: ut neque sufficiat unquam defendisse, si non duret defensio; neque obsit, si nunc offeratur.

3. Idem, lib. 59, ad Edictum.

Apud Julianum queritur, si communem rem cum Titio pater pupilli habuerit, et communi dividendo judicio pupillus non defendatur, nihilque erit, cujus nomine propter personam patris condemnatio fieri debeat: utrum venire bona patris oporteat, an vero rei servandae causa possideantur? Et ait Julianus: Si quidem pater aliquos fructus percepit, aut fecerit rem deteriorem, bona ejus venire possunt: si vero nihil sit, propter quod patris bona veneant, pupilli 6 possideri. Marcellus autem notat: Perquam iniquum esset, eum qui nihil cum pupillo contraxit, expectare ejus pubertatem; quae sententia habet rationem: ideoque cum contractus ex persona patris descendat, dicendum erit, non esse expectandam pupilli pubertatem. — § 1. Contractum cum pupillo potest dici, et si cum servo 7 ejus contractum sit: competit enim adversus eum de peculio actio. Unde probandum est, ex omnibus causis, ex quibus adversus pupillum actio datur, hoc idem servandum. Et facilius erit hoc probandum in servo, qui in rem domini veritit, aut jussu ejus 8, aut si institoria 9 cum eo agi possit. — § 2. Ego puto: et si cum tutore ejus contractum est, ex qua causa actio in pupillum datur, magis est, ut edicto locus sit, quasi cum eo contractum sit. — § 3. Si pupillus heres extiterit 10 alicui, exque ea causa legata debeat, videndum est, an huic edicto locus sit? magisque est, ut Marcellus scribit, etiam pupilli posse bona possideri; esseque in arbitrio hereditarium creditorum, quid potius eligant: etenim videtur impubes contrahere, cum adit 11 hereditatem.

4. PAULUS, lib. 58, ad Edictum.

Sed et is qui miscuit se, contrahere 12 videtur.

5. ULPIANUS, lib. 59, ad Edictum.

Haec autem locum habent, quotiens pupillus non defendatur a quocunque, sive a tutore, vel curatore: sive habeat tutorem pupillus, sive non habeat; ceterum si 13 existat aliquis qui defendere sit paratus, cessabit rei servandae causa possessio. — § 1. Non defendi pupillum constare debet, liquereque praetori, ut sic permittat bonorum possessionem. Hoc autem constare debet sic: evocandi sunt ad praetorem tutores pupilli ut defendant: si autem non habet tutores, requirendi cognati vel adfines 14, et si qui alii forte sunt, quos verisimile est defensionem pupilli 15, vel non omisuros, vel propter necessitudinem, vel propter caritatem 16, vel qua alia ratione: liberti etiam, si qui sunt idonei, evocandi, exquirendaque defensio. Si autem negent se defendere, aut non negent, sed taceant: tunc praetor possessionem dabit: tamdiu scilicet, quoad non defendatur; si defendi coeperit pupillus vel pupilla, desinet possideri; idem est et in furioso. — § 2. Ait praetor: Si is pupillus in suam 17 tutelam venerit, eave pupilla viripotens 18 fuerit, et recte defendetur: eos, qui bona possident, de possessione decedere jubebo. — § 3. Recte 19 defendi quid sit, videamus: utrum tantum copiam sui facere, et ad suscipiendum iudicium paratum esse, an vero et satisfacere omnimodo? Et quidem non solum ipsis se defendere volentibus hoc edictum scriptum est, sed in rem; et recte defendetur: hoc est, vel a se, vel ab alio quocunque; sed si alius defendat, erit necessaria 19 satisfactio: si ipse, non puto necessariam satisfactionem: ergo oblata defensione deici poterit interdicto reddito.

6. PAULUS, lib. 57, ad Edictum.

In possessionem mitti solet 20 creditor, et si sub conditione ei pecunia promissa sit. — § 1. Cum dicitur, et ejus cujus bona possessa sunt a creditoribus, veneant, praeterquam pupilli et ejus, qui 21 reipublicae causa sine dolo malo abfuit: intelligimus, ejus qui dolo malo abfuerit, posse venire. — § 2. Si ab hostibus quis captus 22 sit, creditores ejus in possessionem mittendi sunt: ut tamen non statim bonorum venditio permittatur, sed interim bonis curator detur 23.

7. ULPIANUS, lib. 59, ad Edictum.

Fulcinus existimat, creditores rei servandae causa missos in possessionem, ex his rebus ali non 24 debere. — § 1. Praetor ait: Qui fraudatio-

de reb. auct. judic. — 7. L. 5, § 3, supr. de pecul. — 8. Immo vide L. 1, § 7, supr. quod jusus quasi ex contractu. — 9. L. 2, § 5. — 10. L. 11, in pr. supr. d. 1. — 11. § 5, Inst. de oblig. qui de procurat.; L. 4, in fin. infr. tit. prox. — 12. L. 22, § 1, supr. de in jus vocand.; L. 55, § 2, supr. de reb. cor. qui sub tut. — 13. Adde L. 1, § 7, supr. de suspect. — 14. L. 20, supr. de legat. 3. — 15. L. 51, supr. d. 1. — 16. L. 65, supr. de judic. — 17. L. 110, § 1, infr. de reg. jur. — 18. Obs. L. 14, in fin. infr. h. 1. — 19. L. 4, C. de restit. miltit. — 20. L. 22, § 1, L. ult. § 1, infr. de reb. auct. judic. — 21. L. 6, in fin. supr. de tutel. L. 5, C. de postum. revers. — 22. Excep. § ult. infr. hie; L. pen. supr. ut in possess. legat.; L. 5, § 3, supr. de Carbon.

nis 25 causa latitavit, si boni viri 26 arbitratu non defendatur, ejus bona possideri vendique jubebo. — § 2. Cum hoc edictum locum habeat, non sufficit latitare: sed et necesse est fraudationis causa id fieri; neque quod fraudationis causa sine latitatione fit, satis est ad possessionem et venditionem: sed oportet fraudationis causa latitare; et est frequentissima haec causa possessionis: nam in usu latitantis bona possidentur. — § 3. Si quis possiderit bona alicujus quasi latitantis, qui non latitabat, et vendiderit: consequens erit dicere venditionem bonorum secutam nullius momenti esse. — § 4. Quid sit autem latitare, videamus? Latitare est, non (ut Cicero definit) turpis occultatio sui; potest enim quis latitare non turpi de causa, veluti qui tyranni crudelitatem timet, aut vim hostium, aut domesticas seditiones. — § 5. Sed is, qui fraudationis causa latitet: non tamen propter 27 creditores; et si haec latitatio creditores fraudet, in ea tamen erit causa, ne hinc possidere bona ejus possint: quia non hoc animo latitet, ut fraudentur creditores; animus enim latitantis queritur, quo animo latitet: ut fraudet creditores, an alia ex causa. — § 6. Quid ergo, si duas causas latitandi habuit, vel plures, inter quas etiam fraudandi creditores? an venditio recte procedat? et puto probandum, si plures causae sint latitantis, inter quas est et fraudationis causa, nocere debere, posseque hinc bona vendi.

§ 7. Quid, si adversus quosdam occultare se consilium non est, adversus quosdam est? quid dicemus? et rectissime Pomponius scribit, non adversus omnes latitacionem exigendam, sed adversus eum quem quis decipere et fraudare latitacione destinat. Utrum ergo omnes bona ejus vendere possunt, quia latitat; hoc est, etiam hi adversus quos non latitat; quia verum est eum latitare: an vero is solus, adversus quem latitat? Et quidem verum est, eum latitare, et fraudationis causa latitare, et si non adversus me latitet, Sed illud tractandum Pomponius putat, an adversus me, eumque solum posse hinc venditionem impetrare adversus quem latitet? — § 8. Latitare autem est, cum tractu aliquo latere: quemadmodum factitare, frequenter facere. — § 9. Adeo autem latitatio animum et affectum latitantis se desiderat, ut recte dictum sit, furiosum 28 hinc venditionem pati non posse: quia non se occultat, qui suus non est. — § 10. Plane si non defendatur furiosus, curatorem ei dandum: ut bona ejus ut possideantur, nominatim permittendum est. Laqueo autem scribit, Si non inveniatur curator vel defensor furiosi; sed et si curator datus, eum non defendat: tunc removendum eum, et oportere praetorem dare curatorem aliquem ex creditoribus, ut non amplius, quam necesse est, ex bonis furiosi veneat; eaque servanda Laqueo ait, quae solent servari, cum veni in possessionem mittitur. — § 11. Plane interdum bona ejus, causa cognita, vendenda erunt, si urgeat res alienum, et dilatio damnus sit allatura creditoribus. Ita autem vendenda, ut quod supersit, furioso detur: quia hominis ejus status et habitus a pupilli conditione non multum abhorreret; quod quidem non sine ratione. — § 12. Idemque et in prodigo dicendum est, ceterisque qui curatorum ope juvantur: nec enim quisquam proprie latitare eos dixerit. — § 13. Illud sciendum est, posse quem in eadem civitate esse, et latitare: et in alia civitate [esse], et non latitare. Etenim qui in alia civitate sit, copiamque sui faciat in publico, ibique pareat, an latitet videamus? et hodie hoc jure utimur, ut sive quis eodem loci agat, sive alio, sive peregre [agat], si tamen occursum 29 creditoris evitet, latitare videatur. Denique eum quoque qui in foro eodem agat, si circa columnas 30 aut stationes se occultet, videri latitare veteres responderunt: et posse quem adversus alterum latitare, adversus 31 alterum non; constat autem ut ipse ejus possit bona vendere, adversus quem latitat. — § 14. Si in diem vel sub conditione debitor latitet: antequam dies vel conditio veniat, non possunt bona ejus venire 32: quidem enim interest, debitor quem non sit, an nondum 33 conveniri possit? nam et si non sit debitor, idem dicemus. Idem erit dicendum, et si quis habeat quidem actionem, sed talem 34 quae per exceptionem repellitur. — § 15. Si quis actione de peculio, filii vel servi nomine, conveniri possit: si latitet, eo jure utimur ut possint bona ejus possideri et venire, tametsi 35 nihil fuerit in peculio; quia esse potest. Et rei iudicatae tempus spectamus utrum sit, an non sit; et quod teneat actio, etiam si nihil in peculio fuerit. — § 16. Item videamus, si quis adversus in rem actionem latitet, an bona ejus possideri vendique dari possit? Extat Neratii sententia existimantis bona esse vendenda: et hoc rescripto Hadriani continetur: quo jure utimur. — § 17. Celsus autem Sexto respondit, Si fundum, quem petere volo, Titius possideat, neque absens defendatur:

25. § 2, infr. hie; L. 19, supr. de in jus voc.; L. 9, C. de bon. auct. jud.; L. 8, C. quomodo et quando judex. — 26. L. 18, infr. judic. sibi. — 27. § 18, infr. hie; L. 36, infr. tit. prox. — 28. L. 5, § 1, in fin. supr. hie; L. 2, § 3, supr. de iure codicill.; L. 14, in fin. infr. de reg. jur. — 29. L. 36, in fin. infr. tit. prox. — 30. d. L. 56. — 31. § 5, supr. h. 1. — 32. L. 9, in fin. C. de bon. auct. judic. — 33. L. 50, in pr. supr. de peculio; § 4, in fin. Inst. de verb. oblig. — 34. L. 7, § 8, supr. de dolo; L. 1, § 10, vers. moitit, quod infr. ad SC. Turpill.; L. 119, infr. de reg. jur. — 35. Obs. L. 50, in pr. supr. de peculio. — 36. L. 5, supr.

commodius se existimare, in fundum possessione mittendum, quam bona ejus possideri; hoc adnotandum est, Celsum consultum non de latitante: sed de absente. — § 18. Idem Celsus existimat, Si is, a quo hereditatem petere velim, latitat: commodissime fieri posse, ut in possessionem mittar rerum, quas pro herede, vel pro possessore possidet; sed si dolo fecit quominus possideret, bona ejus possidenda et vendenda sunt. — § 19. Divus quoque Pius in persona ejus, qui hereditatem possidens copiam sui non faciebat, rescripsit, in possessionem rerum hereditarium adversarium inducendum: in quo rescripto et fructum percipere jussit eum, qui per nimiam contumaciam possessoris hereditatis, ut lucro ejus cedat, in possessionem inductus est rerum hereditarium.

8. Idem, lib. 60, ad Edictum.

Si diu 36 incertum sit, heres extaturus, necne sit: causa cognita permitti oportebit, bona rei servandae causa possideri; et si ita res urgeat 37 vel conditio, bonum etiam hoc erit concedendum, ut curator constituatur:

9. PAULUS, lib. 57, ad Edictum.

Unus 38 ex creditoribus. — § 1. Si aliter ex heredibus intra tempora sibi praestituta deliberet adire hereditatem, alter vero neget se aditurum, videndum est quid creditoribus agendum sit? Et placet, interim eos in possessionem mittendos custodiae causa, donec appareat, is qui deliberat, utrum agnoscat partem suam, an non agnoscat.

10. ULPIANUS, lib. 84, ad Edictum.

Si pupillus 39 praesens sit, tutorem autem non habeat: pro absente habendus est.

11. PAULUS, lib. 8, ad Plautium.

Si filiofamilias legatum vel fideicommissum sub conditione relictum sit, dicendum est, tam ipsum quam patrem in possessionem mittendos esse: quia ambo spem commodi habent.

12. POMPONIUS, lib. 23, ad Quintum Mucium.

Cum legatorum vel fideicommissi servandi causa, vel quia damni infecti nobis non caveatur, bona possidere praetor permittit, vel ventris nomine in possessionem nos mittit: non possidemus; sed magis custodiam 40 rerum et observationem nobis concedit.

13. PAPINIANUS, lib. 14 Responsorum.

Ad cognitionem imperatorum a praeside provinciae remissis, et si in caeteris litibus Romae defendere se non cogitur: tamen in provincia defendendus est. Nam et exilio temporario puniti, si defensor non existat, bona veneunt.

14. PAULUS, lib. 2 Quaestionum.

Si quis creditorem prohibuerit bona debitoris ingredi, datur 41 in eum actio, quanti ea res sit. — § 1. Sed et si quis legatorum servandorum causa missus in possessionem admissus non est, si legati conditio pendeat, licet possit deficere, aestimetur tamen id quod legatum est: quia interest ejus cautum habere. — § 2. Creditor autem conditionalis 42 in possessionem non 43 mittitur: quia is mittitur qui potest bona ex edicto vendere.

15. ULPIANUS, lib. 6 Fideicommissorum.

Is qui rem permutatam accepit, emptori similis 44 est. Item is qui rem in solutum accepit; vel qui lite aestimata retinuit; vel ex causa stipulationis, non ob liberalitatem, est consecutus.

TIT. V.

DE REBUS 1 AUCTORITATE JUDICIS POSSIDENDIS SEU VENDUNDIS.

1. GAIVS, lib. 23, ad Edictum provinciale.

Venire bona ibi oportet, ubi quisque defendi debet: [id est],

2. PAULUS, lib. 54, ad Edictum.

Ubi domicilium habet;

3. GAIVS, lib. 23, ad Edictum provinciale.

At ubi quisque contraxerit. Contractum autem non utique eo loco intelligitur, quo negotium gestum sit: sed 2 quo solvenda est pecunia.

de curat. furios.; L. 23, § 1, infr. tit. prox. — 37. L. 23, § 2, in fin. supr. de hered. instit. — 38. L. 2, § 4, infr. de curat. bon. — 39. L. 5, infr. tit. prox. — 40. L. 5, in pr. supr. ut in possess. legat.; L. 3, § fin. supr. de acquir. vel amit. poss. — 41. L. 1, infr. de vis dat. ei. — 42. L. 7, § 14, supr. h. 1. — 43. Obs. L. 6, in pr. supr. eod. — 44. L. ult. supr. de rer. permut.

TIT. V. — 1. Lib. 7, C. 72. — 2. L. 5, in fin. supr. de act. empti; L. 21, infr. de oblig. et act.

4. PAULUS, lib. 87, ad Edictum.

Si servus sub conditione heres institutus sit, aut dubium sit, an is heres liberque futurus sit: non est iniquum postulantibus creditoribus ita decerni, ut, si ante certum tempus is heres non extiterit, proinde omnia observentur, ac si is heres ita institutus non esset; quod plerumque accidere, si sub conditione dande alicui pecunie heres institutus sit, nec dies adpositus sit. Sed hoc, quantum ad bona, ita observandum. Ceteram libertas ei quandoque competet, et a praetore conservanda est, etiam si certum sit, neque heredem, neque bonorum possessorem futurum. — § 1. Si quis tamen heredem se spondendo, vel actiones patiendo, defunctum defendat, bona defuncti venire non poterunt.

5. ULPIANUS, lib. 60, ad Edictum.

Si minor vigintiquinque annis, qui habet curatores, a curatoribus non defendatur, nec alium defensorem inveniat: bonorum venditionem patitur, etsi non latitet; [licet] non fraudationis causa latitare videtur, qui sui non est idoneus defensor.

6. PAULUS, lib. 58, ad Edictum.

Si nos expedierit pupillo hereditatem parentis retinere: praetor bona defuncti venire permittit, ut quod superaverit, pupillo restituatur. — § 1. Si pupillus antequam abstineret, aliquid gesserit, servandum est: utique si bona fide gessit. — § 2. Quid ergo, si quibusdam creditoribus solvit, deinde bona venierint? Si quaeratur an repetitio sit, ex causa id statuendum Julianus ait: ne aliter aut negligentia, aut cupiditas, huic qui diligens fuit, noceat. Quod si utroque instante tibi gratificatus tutor solvit, aequum esse, aut prius eandem portionem mihi queri, aut communicandum quod accepisti: et hoc Julianus ait. Apparet autem loqui eum, si ex bonis paternis solutum sit. Quid ergo, si aliunde pupillus solverit? reddi ei debet, necne? et utrum a creditore, an ex hereditate? Scaevola hoster ait, si aliquid sit in bonis, deducendum ex hereditate solidum, exemplo ejus qui gessit negotia. Sed si nihil sit in bonis, non esse iniquum adversus creditorem dandam repetitionem, quasi indebiti soluti.

7. GAIVS, lib. 25, ad Edictum provinciale.

Hereditarium res alienum intelligitur etiam id, de quo cum defuncto agi non potuit: veluti, quod is cum moreretur, daturum se promississet. Item quod is qui pro defuncto fidejussit, post mortem ejus solvit.

8. ULPIANUS, lib. 61, ad Edictum.

In venditionem bonorum etiam ususfructus veniat, quia appellatione domini fructuarius quoque continetur. — § 1. Si quis fructus ex praedio debitoris capi poterit, hunc creditor, qui in possessionem praedii missus est, vendere vel locare debet. Sed hoc ita demum, si ante neque venierit, neque locatus erit; nam si jam a debitore vel locatus erat, vel venierat, servabit praetor venditionem et locationem a debitore factam, et si minoris distractum est, vel locatum: nisi si in fraudem creditorum hoc fiat: tunc enim praetor arbitrium dat creditoribus, ut ex integro locationem vel venditionem faciant. — § 2. De caeterarum quoque rerum fructibus idem erit dicendum: ut si qui locari possint, locentur: puta mercedes servorum vel iumentorum, caeterorumque quae possunt locari. — § 3. De tempore locationis nihil praetor locutus est: et ideo liberum arbitrium creditoribus datum videtur, quanto tempore locent: quemadmodum illud est in arbitrio eorum, vendant vel locent: scilicet sine dolo malo; ex culpa autem rei non fiunt. — § 4. Si unus sit qui possideat bona, expeditum erit de locatione. Quod si non unus, sed plures sint, quis eorum debeat locare vel vendere, quaeritur? Et si quidem convenit inter eos, expeditissimum est: nam et omnes possunt locare, et uni hoc negotium dare; si vero non convenit, tunc dicendum est, praetorem causa cognita eligere debere, qui locet vel vendat.

9. Idem, lib. 62, ad Edictum.

Praetor ait: Si quis cum in possessione bonorum esset, quod eo nomine fructus cepit, ei ad quem ea res pertinet, non restituat: sive quod invensio sine dolo malo fecerit, ei non praestabitur: sive dolo malo ejus deterior causa possessionis facta esse dicitur: de ea re iudicium in factum dabo. — § 1. Quod de fructibus ait, etiam de caeteris, quaecumque ex re debitoris pervenerunt, intelligendum est: et sane dubit hoc ita esse; quid enim, si ex compromisso, vel alio casu poenam consecutus est? nam eam poenam, quam consecutus est, praestare debet. — § 2. Quod ait praetor:

3. L. 25, § 2, supr. de hered. instit. l. 1, infr. de curat. bon. dando. — 4. Adde l. 5, l. 6, C. h. t. — 5. L. 14, supr. de manumiss. testam. — 6. l. 5, in pr. supr. tit. prox. — 7. Adde l. 10, supr. tit. prox. — 8. L. 45, § 12, infr. de iure fisci. — 9. L. 44, supr. de adquir. vel omitt. hered. — 10. L. 24, infr. quae in fraud. cred. — 11. d. l. 24. — 12. L. 40, infr. de oblig. et act. — 13. L. 49, infr. de verb. sign. — 14. L. 4, supr. de usufr. et l. 45, in fin.

Sive quod invensio sine dolo malo fecit, ei non praestabitur: hoc eo spectat, ut si quid ipse erogavit creditor, si modo sine dolo malo erogavit, hoc ei praestetur: sufficit igitur sine dolo erogasse, etiam si nihil profuit erogatio ejus rei debitori. — § 3. His verbis, ad quem ea res pertinet, etiam curator bonis distrahendis datus continebitur, et ipse debitor, si contigerit ne bona ejus veneant. Et ipsi itaque creditori adversus hos dabitur actio, quos enumeravimus, sive quid in fructibus percipiendis erogavit, sive in familia alenda curandave, praediis fulciendis vel reficiendis, vel damno infecto promittendo, vel servo noxali iudicio defenso: si modo non magis eum expedit dedere, quam retinere; quod si dedere expedit, consequens erit repetere eum [non] debere. — § 4. Generaliter etiam dicendum est, quicquid impendit in rem, si modo sine dolo malo impendit, repetere eum posse: nam negotiorum gestorum agere non magis potest, quam si socius commune aedificium fultit: quia hic quoque creditor commune non alienum negotium gessisse videtur. — § 5. Est praeterea quaesitum, si deteriora praedia facta fuerint sine dolo malo creditoris, vel jura eorum amissa vel aedificia diruta, vel exusta; item familia pecorumque acta cura non sit, aut possessio alii tradita, sine dolo tamen malo: an teneatur? Et apparet eum non teneri: quia dolo malo caret; eritque melior ejus conditio, quam in pignore creditoris, qui non tantum dolum malum, verum culpam quoque debet. Eadem causa est curatoris bonorum: nam et is tenetur, ut creditores. — § 6. In eum quoque, qui neque locavit fructum praedii, neque vendidit, in factum actionem dat praetor: et in hoc condemnabitur, quanto minus propter hoc perceptum est, quia neque vendidit, neque locavit. Ceterum si tantum perceptum est, quantum perciperetur, si locatus vel distractus fructus esset: nihil ei imputabitur. Praestat autem per id tantum temporis, quo in possessionem fuit, vel ipse, vel jussu ejus alius, quoad inde de possessione discessum est; nam neque hoc imputatur creditori, cur in possessionem non venerit: neque illud, cur de possessione decesserit: cum voluntarium et suum potius negotium creditor gerat. Aestimatio autem fit, quantum interest ejus qui experitur. — § 7. Haec actiones neque temporariae sunt: et tam hereditas, quam in heredes dantur, caeterosque successores. — § 8. Si possessionis causa delictum facta esse dicitur dolo ejus, qui in possessionem missus sit: actio in eum ex dolo datur; quae neque post annum, neque in heredes caeterosque successores dabitur: cum ex delicto oriat, poenaeque nomine concipiatur.

10. PAULUS, lib. 59, ad Edictum.

Nisi quatenus ad eum pervenit.

11. ULPIANUS, lib. 62, ad Edictum.

Heredi autem dabitur: quia et rei continet persecutionem.

12. PAULUS, lib. 59, ad Edictum.

Cum unus ex creditoribus postulat in bona debitoris se mitti: quaeritur, utrum solus is qui petit, possidere potest? an cum unus petit, et praetor permisit, omnibus creditoribus aditus sit? et commodius dicitur, cum praetor permisit, non tam personae solius petentis, quam creditoribus, et in rem permissum videri: quod et Labeo putat. Nec videtur libera persona acquirere alii: quia nec sibi quicquam acquirit, cui praetor permittit: sed aliquid ex ordine facit: et ideo caeteris quoque prodest. Plane si is postulerit, qui creditor non est: minime dicendum est, vel eum qui creditor est, possidere posse: quia nihil egit talis postulatio. Aliter atque si creditor, cui permissum est possidere, postea receipt debitum suum: caeteri enim poterunt peragere bonorum venditionem. — § 1. Is qui possidere jubetur, eo loco jussus videtur, cujus cura ad jubentem pertinet. — § 2. Si propter naturam rei, veluti si praedium inundatum sit, aut propter latronum potentiam, non potest possideri: recte dicitur non esse quod possideatur.

13. GAIVS, lib. 25, ad Edictum provinciale.

Quamvis possessa non sint bona, quia forte nihil fuerit quod possideatur, aut sine controversia non possideatur: creditor qui in possessionem missus est, perinde habetur, ac si etiam possessa bona fuissent.

14. PAULUS, lib. 59, ad Edictum.

Creditor in possessionem rerum debitoris misso, curator constituit debet, si quaedam actiones periturae sunt. — § 1. Datur in creditorem actio, qui in possessionem missus est, de eo quod ex bonis debitoris ad eum pervenit: si nondum sit aliquid consecutus, actiones suas praestabit; da-

infr. de furt. — 15. l. 9, § 6, infr. h. t. — 16. l. 15, § 24, supr. de damno infecto. — 17. l. 14, in fin. infr. h. t. — 18. in pr. supr. h. l. — 19. § 4, infr. h. t. — 20. § 6, in fin. infr. h. t. — 21. l. 8, § 1, et a, supr. h. t. — 22. § 4, supr. h. t. — 23. l. 4, in fin. supr. de damno infecto; l. 84, supr. ad leg. Falcid. — 24. l. ult. C. h. t. l. 5, § 2, supr. ut in possess. legat. — 25. l. 50, § 3, supr. de adquir. vel amit. poss.

tur autem in factum actio adversus eum: et omne quod in actionem negotiorum gestorum veniret, si posset agi, restituendum a creditore.

15. ULPIANUS, lib. 62, ad Edictum.

Cum plures creditores in possessionem rerum debitoris mittantur, nec corrumpant rationes, tunc hoc negotium a creditoribus esse dandum, quem major pars creditorum elegerit. [Ego] puto creditoribus instrumentorum etiam αναγραφήν, id est, descriptionem, facere, non ut describant ipsa corpora instrumentorum, sed quot sint, de qua re sint, subnotent sibi, et quasi inventarium faciant: quod etiam universorum facere eis erit permittendum. Praeterea nonnunquam praetor causa cognita, etiam describere aliquid ex instrumentis creditoribus debet permittere, si qua idonea causa interveniat. — § 1. Utrum semel, an etiam saepius cognitio, dispartio concedenda sit creditoribus, videamus? Et ait Labeo, amplius quam 27 semel non esse concedendam: si quis tamen [inquit] juraverit non calumniam causa se postulare, neque habere quae dispunxerit, iterum ei faciendam potestatem ait, nec amplius 28 quam bis.

16. GAIVS, lib. 24, ad Edictum provinciale.

Cum bona veneant debitoris, in comparationem extranei, et ejus qui creditor cognatusve sit, potior habetur creditor cognatusve: magis tamen creditor, quam cognatus: et inter creditores potior is, cui major pecunia celabitur.

17. ULPIANUS, lib. 65, ad Edictum.

Quaesitum est, utrum ita demum privilegium habet funeraria, si is, cujus bona veneant, fuerit sit: an etiam si proponas alium esse funeratum? et hoc jure utimur, ut quicumque sit funeratus, [id est, sive is cujus de bonis agitur, sive quid sit] debuit, quod reddere eum, si viveret, funeraria actione cogi oporteret privilegio locus sit. Parvique referre dicamus, qua actione hic sumptus repetatur, funeraria, an familiae herescundae, an qua alia? dummodo sumptus funeris causa factus sit. Quaecumque igitur actio ab funeris sumptu utatur: etiam funerariam ei competere. Quare si in stipulatum funeris impensa deducta est, dicendum est, locum esse privilegio, si modo quis non abjiciendi privilegii causa stipulatus est. — § 1. Si sponsa dedit dotem, et nuptias renunciatum est: tametsi ipsa dotem condidit, tamen aequum est hanc ad privilegium admitti, licet nullum matrimonium contractum est. Idem puto dicendum, etiamsi minor duodecim annis in domum quasi uxor deducta sit, licet nondum uxor sit.

18. PAULUS, lib. 60, ad Edictum.

Interest enim reipublicae et hanc solidum consequi, ut aetate permittente nubere possit.

19. ULPIANUS, lib. 65, ad Edictum.

Dabimusque ex his causis ipsi mulieri privilegium. — § 1. Si quis, cum tutor non esset, pro tutore negotia gessi: privilegio locum esse manifestum est; nec interest, ipse debeat, qui gessit, sive heres ejus, caeterique successores; ipse autem pupillus habet privilegium, sed ejus successores non habent. Sed acquissimum erit, caeteros quoque, quibus curatores quasi debilibus vel prodigis dantur,

20. PAULUS, lib. 60, ad Edictum.

Vel surdo, muto,

21. GAIVS, lib. 14, ad Edictum provinciale.

Vel fatuo.

22. ULPIANUS, lib. 65, ad Edictum.

Idem privilegium competere. — § 1. Sed si bonis curator datus sit, vel absentis, vel ab hostibus capti, vel dum deliberant scripti heredes de adeunda hereditate, non oportebit privilegium dari: non enim in eadem causa est.

23. PAULUS, lib. 60, ad Edictum.

Si negotium impuberis aliquis ex officio amicitiae gesserit, debet bonis ejus venditis privilegium pupillo conservari; et ita accipi.

24. ULPIANUS, lib. 65, ad Edictum.

Si ventri curator datus sit, nec partus editus, privilegium cessabit. — § 1. Divus Marcus ita edixit: Creditor qui ob restitutionem

25. Vide tamen l. 11, supr. de negot. juncta; l. 9, § 5, supr. h. t. — 27. Adde l. ult. § 15, in fin. C. de iure delicti. — 28. Immo vide l. 7, in fin. supr. de edendo. — 29. l. 60, supr. de pact. — 30. l. 8, supr. d. t. l. 14, in pr. supr. de depositi. — 31. l. 21, l. 31, § 1, supr. de religio. — 32. l. 45, supr. d. t. — 33. l. 74, supr. de iure dot. — 34. l. 9, supr. de sponsal. — 35. l. 4, supr. de ritu nupt.; l. 32, § 27, supr. de donat. inter vir. et uxor. — 36. l. 1, supr. de iure dot. — 36. l. ult. supr. de tutel. et rationib. — 37. l. 45, supr. de admin. et peric. tut. — 38. Immo vide l. 18, in fin.; l. 19, supr. de minor. — 39. l. 15, § 1, supr. de curat. furios. — 40. l. 8, supr. tit. prox. — 41. l. 6, § 2, in fin. supr. d. t. — 42. l. 1, supr. in quib. caus. pign. — 43. l. 25, supr. de reb. cred. l. 5, l. 6, supr. qui potior in pignu.; l.

aedificiorum crediderit, in pecunia, quae credita erit, privilegium exigendi habeat: quod ad eum quoque pertinet, qui redemptori domino mandante, pecuniam subministravit. — § 2. In bonis mensularii vendendis, post privilegia potiorum eorum causam esse placuit, qui pecunias apud mensam, fidem publicam secuti, deposuerunt. Sed enim qui depositis nummis usuras a mensulariis acceperunt, a caeteris creditoribus non separantur: et merito: aliud est enim credere, aliud deponere. Si tamen nummi extent, vindicari eos posse puto a depositariis: et futurum eum qui vindicat, ante privilegia. — § 3. Eorum ratio prior est creditorum, quorum pecunia ad creditores privilegiarios pervenit. Pervenisse autem quemadmodum accipimus? utrum si statim profecta est ab inferioribus ad privilegiarios? an vero et si per debitoris personam: hoc est, si ante ei numerata sit, et sic debitoris facta, creditori privilegiario numerata [est]? Quod quidem potest benigne dici, si modo non post aliquod intervallum id factum sit.

25. Idem, lib. 64, ad Edictum.

Ait praetor: Quod postea contractum erit, quam is, cujus bona venierint, consilium receperit fraudare, sciente eo qui contraxerit, nec actio eo nomine detur.

26. PAULUS, lib. 16 brevis Edicti.

Qui in navem extruendam, vel instruendam credidit, vel etiam emendam: privilegium habet.

27. ULPIANUS, lib. 1, de officio Consulis.

Si magistratus fideicommissi servandi causa in possessionem miserint, dare arbitrium possunt ea distrahenda, quae mora deteriora futura sunt: ita ut pretium ex his reductum apud fideicommissarium in causa depositi sit, donec de fideicommissio, quod ei debetur, constet.

28. JAVOLENUS, lib. 1 Epistolarum.

Paterfamilias impuberi filio, si ante pubertatem decessisset, substituit heredem: is filius paterna hereditate se abstulit, ideoque bona patris venierunt: postea filio hereditas obvenit, qua adita decessit. Quaero, cum praetor in ipsum pupillum, quamvis postea hereditas obvenisset, creditoribus tamen patris actionem non daret: an in substitutum creditoribus patris danda sit actio, cum ex bonis paternis, quae scilicet ad creditores missos ad bona pertinent, nihil adquirat: et cum creditores nihil juris in bonis pupilli habuerint, eorumque nihil interfuerit, adiretur necne pupilli hereditas, cum ea bona admissa a substituto hereditate ad creditores non pertinebant? Me illud maxime movet, quod praetoribus tuis placet, unum esse testamentum. Respondit, quod praetor filio, qui a paterna hereditate se abstinet, praestat, ne bonis patris ejus venditis in eum actio detur, tametsi postea ei hereditas obvenit, creditoribus non reddat: idem in substituto filio herede servandum non est: quoniam filii pudori paritur, ut potius patris quam ejus bona veneant. Itaque in id quod postea ei obvenit, actio creditoribus denegatur: quia id ex adventitio adquisitum est, non per patrem ad eum pervenit. Ad cum substitutus filio hereditatem adiit, [postquam pupillus se paterna miscuerit hereditati], tunc hereditas et patris et filii una est, et in omni aere alieno, quod aut patris aut filii fuerit, etiam invitus heres obligatur; et quemadmodum liberum ei non est post obligationem, ut non omnimodo, si non defenditur, ipsius bona veneant: ita ne separare quidem aere alienum patris et filii poterit: quo casu efficietur, ut creditoribus in eum actio dari debeat. Quod si substitutus heres hereditatem non adierit, creditoribus patris in id quod pupillus reliquit, actio dari non debet: quoniam neque pupilli bona venire debent propter aere alienum patris, neque in bonis patris est quod pupillus adquisit.

29. PAULUS, lib. 8, ad legem Juliam et Papiam.

Fufidius refert, statuas in publico positas, bonis distractis ejus cujus in honorem positae sunt, non esse emptoris bonorum ejus: sed aut publicas, si orandi municipii causa positae sint; aut ejus, cujus in honorem positae sint; et nullo modo eas detrahi posse.

30. PAPIUS JUSTUS, lib. 1, de Constitutionibus.

Imperatores Antoninus et Verus Augusti rescriperunt, eos qui bona sua negant jure venisse, praedicio experiri debere, et frustra principem desiderare rescindi venditionem.

1, supr. de cessione. — 44. l. 1, supr. in quib. caus. pign. — 45. l. 7, § 2, l. 8, supr. de depositi. — 46. Obs. d. l. 7, § 2. — 47. Excis. l. 4, § 1, supr. de admin. et peric. tut. — 48. l. 3, supr. de cessione bon. — 49. l. 34, infr. h. t. l. 5, l. 6, supr. qui potior in pign. N. g. e. 3. — 50. l. 4, § 2, vera, quin imo supr. ut in possess. legat. — 51. l. 4, C. arbit. mist. — 52. l. 20, in pr. supr. de vulg. et pupill. substit. — 53. Vide tamen l. 42, in pr. supr. de adqu. vel omitt. hered. — 54. For. § 1, in fin. fin. quib. et caus. manumitt. — 55. l. 41, supr. de adqu. rer. domin.; l. 11, § 1, infr. quod vi aut clam.; l. 25, infr. de except. — 56. l. un. vera, nam in sua. C. de thessur.